

УДК 929Ющенко:32(477)«1999»

Л. А. Комнат

СХОДЖЕННЯ ВІКТОРА ЮЩЕНКА НА ПОЛІТИЧНИЙ «ОЛІМП» ВЛАДИ

Одеський національний політехнічний університет,
просп. Шевченка, 1, Одеса, 65082, Україна

Комнат Лілія Андріївна, аспірант кафедри історії та етнографії
України, e-mail: komnat@ukr.net

АНОТАЦІЯ

У статті розглядається процес формування особистості Віктора Ющенка як нового провідного політика-реформатора, який з'явився на політичній арені в Україні на початку ХХ століття. Саме в той період з'явилася необхідність в новому, сильному та рішучому лідері, який мав би не тільки впроваджувати в життя нові, дієві реформи, з одного боку, але й мав би також своїми вчинками ілюструвати рішучість президента проводити реформи в країні. Саме таку роль і належало зіграти голові правління Національного банку України Віктору Ющенку. Він був банкіром, який до цього ніколи не займався політикою. У надзвичайно складних політичних та економічних умовах тривав процес становлення Ющенка-прем'єра і формування новітньої політики виконавчої гілки влади у державі.

Ключові слова: В. Ющенко; прем'єр-міністр; реформування політичної влади.

Л. А. Комнат

ВОСХОЖДЕНИЕ ВИКТОРА ЮЩЕНКО НА ПОЛИТИЧЕСКИЙ «ОЛИМП» ВЛАСТИ

Одесский национальный политехнический университет,
просп. Шевченко, 1, Одесса, 65082, Украина

Комнат Лилия Андреевна, аспирант кафедры истории и этнографии Украины, e-mail: komnat@ukr.net

АННОТАЦИЯ

В статье рассматривается процесс формирования личности Виктора Ющенко как нового ведущего политика-реформатора, который появился на политической арене в Украине в начале ХХ века. Именно в тот период назрела необходимость в новом, сильном и решимом

тельном лидере, который должен был не только внедрять в жизнь новые, действенные реформы, с одной стороны, но и должен был своими поступками иллюстрировать решимость президента проводить реформы в стране. Именно такую роль и предстояло сыграть председателю правления Национального банка Украины Виктору Ющенко. Он был банкиром, который до этого никогда не занимался политикой. В чрезвычайно сложных политических и экономических условиях шел процесс становления Ющенко-премьера и формирования новой политики исполнительной ветви власти в государстве.

Ключевые слова: В. Ющенко; премьер-министр; реформирование политической власти.

L. A. Komnat

THE ASCENT OF VIKTOR YUSHCHENKO TO THE POLITICAL OLYMPUS OF AUTHORITY

Odessa National Polytechnic University,
1 Shevchenko avenue, Odessa, 65082, Ukraine

Komnat Lilya Andriivna, Postgraduate Student of the Department of history and ethnography of Ukraine, e-mail: komnat@ukr.net

ABSTRACT

The article considers the identity formation of Viktor Yushchenko as a new leading reformist politician, who appeared on the political stage of Ukraine in the early 20th century. It was at that time that there was a need for a new, strong and determined leader who not only was to introduce new effective reforms, but also needed to show with his actions the determination of the President to carry out reforms in the country. This was the part Viktor Yushchenko, the Chairman of the National Bank of Ukraine, had to play. He was a banker who had never been engaged in politics.

Valeriy Pustovoitenko ended his prime ministerial term in the autumn of 1999. After the vote on December 22, 1999, Viktor Yushchenko became the eighth Prime Minister of independent Ukraine. Unlike all previous prime ministers Yushchenko pursued rather innovative policy:

- abandoning the practice of use of the short-term credits from commercial banks for the budgetary payments of salaries and pensions was the first step of Yushchenko;
- streamlining of payments in fuel and energy complex became the second source of «additional resources»;
- removal of big business taxes from the shadow was the third important source.

Thus, Viktor Yushchenko's government started a process of formation of the new concept of state regulation of market mechanisms.

Key words: Viktor Yushchenko; prime minister; political power reform.

Кінець ХХ століття, час, коли Україна утвердилася як повноправна учасниця міжнародного співтовариства, вдалося зупинити гіперінфляцію і ввести в обіг власну національну валюту — гривню, призупинити падіння виробництва, загальмувати економічну кризу. Однак в країні залишалася напруженою соціально-економічна ситуація, зростало безробіття, знижувався добробут трудящих, гальмувалися необхідні реформи. В кінці 1999 р. перед України були два можливих шляхи розвитку: або йти шляхом соціально-економічних реформ, стати справді європейською країною, направивши на це всі зусилля і ресурси, або бути відкинутою назад і потрапити на узбіччя історичного процесу.

Мета дослідження передбачає висвітлення подій кінця ХХ століття в Україні, політичних зрушень, які відбувались на той час в житті країни, прихід до влади суттєво нового політика-реформатора Віктора Андрійовича Ющенка.

Історіографічна база дослідження постаті В. Ющенка невелика і обмежена переважно спогадами його колег, прихильників та однодумців, також в спогадах самого Ющенка. Огляд життя і доробку політика здійснено в публікаціях О. Сліпущо [1], В. Лисицького [7], І. Белебехи [5] та О. Блінова [6].

Методологія даного дослідження ґрунтується на загальнонаукових принципах (історичності, об'єктивності, науковості) та історико-наукових методах (історико-типологічний, хронологічний), які дозволили об'єктивно дослідити період, коли Віктор Ющенко перебував на посаді прем'єр-міністра. В статті висвітлено визначну роль Віктора Ющенка, котрий здійснював реформаторську політику у владі, проводив нові, вдалі економічні та соціальні реформи в Україні.

Восени 1999 р. закінчився п'ятирічний термін перебування на посаді Президента Л. Кучми, і згідно з Конституцією були призначені чергові президентські вибори. Дійсно, політична система в Україні на той час потребувала не тільки кадрових змін у керуванні державою, а й цілковитого перезавантажен-

ня влади. Але народом України було обрано ще на один строк Л. Кучму. Обрання Леоніда Кучми на наступний президентський термін знаменувало початок нової державної політики. Новий-старий Президент прагне бути новим, бо усвідомлює, що це вкрай необхідно і неминуче [1, арк. 97].

Після президентських виборів 1999 року заговорили про можливість призначення Віктора Ющенка на пост прем'єр-міністра. Після того, як 14 грудня 1999 року Верховна Рада не проголосувала за кандидатуру Валерія Пустовойтенка, президент назвав ім'я наступного свого висуванця — Віктора Ющенка [2]. Наступного дня Президент оголосив про своє рішення: він запропонував Верховній Раді розглянути кандидатуру Ющенка як претендента на главу уряду. Позиція Ющенка була незвичайною. Навіть після офіційного внесення Президентом його кандидатури у парламент головний банкір заявив, що остаточного рішення він не прийняв. Ющенко ще не дав офіційної згоди, хоча про цілковиту готовність підтримати його кандидатуру вже заявило багато представників законодавчої і виконавчої влади [1, арк. 98]. Як стверджує народний депутат Олександр Волков, саме він рекомендував Леоніду Кучмі пана Ющенка як прем'єра. «Ні для кого не секрет, що саме я був тією людиною, хто назвав Леоніду Даниловичу прізвище прем'єра Ющенка... Я бачив, що у цієї людини є потенціал...» [3]. Представник молодшої генерації українських політиків Віктор Андрійович для багатьох залишається людиною-загадкою, суцільно створеною із суперечностей [4]. Талант фінансиста у поєднанні із професіоналізмом, порядністю і незалежністю викликали повагу не лише у друзів та однодумців, а й у ворогів, тих, хто ніколи не поділяв його думок і поглядів на фінансово-економічну політику держави. Проте рейтинг довіри депутатського корпусу до нього виявився найвищим. До того ж Ющенко не програвав до того часу жодної політичної битви, його авторитет — найсильніший. Тому тільки він зміг би витримати весь тягар і всю відповідальність посади прем'єр-міністра [1, арк. 98]. Ющенко був одним з небагатьох представників вищої виконавчої влади, який не був заплямований корупцією, хабарництвом, непатріотизмом, провідником українських національних інтересів [5, арк. 229].

Скептики прогнозували, що Ющенко не подолає бар'єру депутатської довіри в 226 голосів. На заваді, мовляв, стане той

самий Віктор Медведчук, який досить обережно висловлювався про Ющенка як можливого прем'єра. Не проголосують комуністи, прогресивні соціалісти, звичайні соціалісти, «Громада» [2]. Але голосування 22 грудня 1999 року перевершило всі сподівання. Ющенко все-таки став восьмим за рахунком прем'єр-міністром незалежної України. Для країни кінець 1999 року був вельми напруженим — вона була на краю прірви. На той час Україна не мала навіть поганенького річного бюджету [7, арк. 20].

Із моменту обрання прем'єр-міністром розпочинається політичний етап кар'єри Ющенка. Він обрав свій шлях. Шлях до «Нашої України» [2]. Більшість відразу ж зрозуміла, що Віктор Андрійович — реформатор, якого дуже поважають і цінують на Заході. Саме під нього держава може отримати реальні кредити від міжнародних фінансових організацій, оскільки 2000 рік для України — це рік основних виплат з обслуговування зовнішнього боргу.

Віктор Ющенко мав авторитет як у міжнародних фінансових колах, так і серед найширших кіл співвітчизників — фінансово-економічних, політичних, громадських, наукових, культурних тощо. Держава відчула на собі важливість та ефективність його рішень. За час його головування в НБУ гіперінфляція стала історією, він створив валютний і фондовий ринки, за його участі активно і без жодної серйозної кризи розвивається банківська система в Україні. І це було чи не найголовнішим аргументом на користь Ющенка як претендента на пост прем'єр-міністра України [1, арк. 100].

Звісно, згода головного банкіра держави пройти випробування на пост прем'єра була викликана як зовнішніми, так і внутрішніми чинниками. Ющенко — реформатор, людина з могутнім ринковим мисленням, він глибоко знає і розуміє закономірності функціонування ринкових механізмів, їх внутрішню суть. Через політичну нестабільність і несправедливу податкову систему лібералізований на 1997 рік валютний ринок довелося певною мірою обмежити. Падіння валового внутрішнього продукту гальмувало розвиток комерційних банків. Проте це сприяло тому, що, будучи Головою НБУ, Віктор Ющенко добре вивчив проблеми бюджету і реального сектора економіки, які заважали йому працювати. Він не лише їх ви-

вчив, а й побачив шляхи виходу із кризи. Отже, виникла необхідність мати можливість реалізувати намічені плани. І Віктор Ющенко погодився пройти випробування прем'єрством. Він вирішив одразу ж довести прийняті та заплановані реформи до кінця. Він чітко усвідомлював, що головною проблемою перед українським народом постає бідність та низький рівень життя [1, арк. 102–103]. 22 грудня Верховна Рада України прийняла історичне рішення — 296 народних обранців проголосували за призначення Ющенка Віктора Андрійовича прем'єр-міністром України.

Почався новий етап у житті Віктора Ющенка. Він знаменував народження Ющенка-політика, оскільки посада прем'єр-міністра — суто політична. Віктор Андрійович не тільки був готовий до публічної політики, він уже потребував її. Його могутній соціальний інтелект породив політичну силу волі, яка вимагала виходу і реалізації. Так, 22 грудня Ющенко став публічним політиком.

Новий прем'єр уперше в історії незалежної України отримав максимальну самостійність при формуванні Кабінету Міністрів [1, арк. 105]. Ще ранком 30 грудня 1999 року Ющенко підписує два коротких розпорядження, відповідно з якими держава відмовляється від надання податкових пільг окремим підприємцям і забороняє бартер у відносинах між підприємством і бюджетом. Паралельно він з невеликою групою спеціалістів організовує надзвичайно ретельний розгляд проекта державного бюджету [7, арк. 22].

Український уряд на чолі з Віктором Ющенком у першу чергу підготував новий законопроект про Державний бюджет України на 2000 рік. Із 140 пропозицій Верховної Ради було враховано тільки 31 та частково 9 положень Постанови Верховної Ради України «Основні напрями бюджетної політики на 2000 рік». Бюджет-2000 було прийнято у другій половині лютого. Це була перша серйозна і вагома для української економіки перемога нового уряду на чолі з Віктором Ющенком. Бездефіцитний бюджет-2000 — головний і незаперечний здобуток «100 днів» прем'єр-міністра Ющенка і його команди [1, арк. 119]. На посаді прем'єр-міністра думка Віктора Ющенка щодо земельного питання не змінилася. 11 лютого 2000 року на засіданні операторів аграрного ринку він заявив, що від-

сутність ринку землі стримує фінансування агропромислового комплексу.

Стан української енергетичної системи — своєрідна Ахіллесова п'ята національної економіки. Тому цій галузі Віктор Ющенко надавав особливо важливого значення. Віктор Андрійович вимагає від керівників енергетичної галузі активніших дій разом із керівництвом Кабміну щодо стабілізації ситуації в електроенергетиці [1, арк. 124–125]. У надзвичайно складних політичних та економічних умовах тривав процес становлення Ющенка-прем'єра і формування новітньої політики виконавчої гілки влади у державі.

Таким чином, можна чітко окреслити те, що Віктор Ющенко був одним із найосвіченіших економістів українського політичного істеблїшменту. На відміну від більшості інших політиків, і в теорії, і на практиці він чітко дотримується принципів однієї економічної ідеології — ліберально-ринкової [5]. Оздоровлені фінанси, логічно завершуючі впроваджені Ющенком радикальні перетворення, створили основу для пожвавлення економіки — 2000 рік став першим роком впевненого економічного підйому [7]. Отже, під час перебування Віктора Ющенка на посаді прем'єр-міністра відбувався процес формування урядом України новітньої концепції державного регулювання дії ринкових механізмів. Суть в тому, що вона буда спрямована на досягнення максимального збалансування інтересів політики та економіки, суспільної і фінансової сфер.

Література та джерела

1. Сліпушко О. Віктор Ющенко. Банкір і політик / Оксана Сліпушко. — К.: Криниця, 2000. — 114 с.
2. Віктор Ющенко: Шлях до нашої України [Електронний ресурс] // Поступ : щоденна львівська інтернет-газета. — 2002. — 27 березня. — Режим доступу: http://postup.brama.com/020327/44_4_1.html
3. Руденко С. В. Вся президентская рать. Окружение Виктора Ющенко от А до Я / Сергей Руденко. — К.: Саммит-книга, 2007. — С. 217.
4. Комнат Л. А. Исторична перспектива починань Віктора Ющенка / Л. А. Комнат // Інститут Президента України в системі державної влади : матеріали наукової конференції, 17 січня 2014 р. — К., 2014. — С. 193–196.
5. Белебега І. О. Честь України / Іван Олексійович Белебега. — Х.: Факт, 2001. — 114 с.

6. 6. Блінов О. Віктор Ющенко: прихильник ринку і спокою [Електронний ресурс] / Олексій Блінов, Олексій Молдован, Віктор Петрусь, Сергій Лямець // Економічна правда. — 2009. — 16 грудня. — Режим доступу: <http://www.epravda.com.ua/publications/2009/12/16/220856/>. — Назва з екрану.
7. Лисицкий В. Виктор Ющенко — лидер рождающейся украинской политической нации / Виктор Лисицкий — К.: Скарбы, 2004. — 47 с.

REFERENCES

1. SLIPUSHKO, O. (2000) Viktor Yushchenko. Bankir i polityk — Viktor Yushchenko. Bankers and politician. *Kyyiv: Krynytsya (in Ukrainian)*.
2. POSTUP. (2002) Shlyakh do nashoyi Ukrayiny — The path to our Ukraine. [Online] 27th March. Available from: http://postup.brama.com/020327/44_4_1.html. [Accessed: 10 March 2014] (in Ukrainian).
3. BELEBEKHA, O. (2001) *Chest' Ukrayiny — The honor of Ukraine*. Kharkiv: Fakt, 296 (in Ukrainian).
4. RUDENKO, S. (2007) *Vsja prezidentskaja rat'. Okruzhenie Viktora Jushhenko ot A do Ja*. Kyyiv: Sammit-kniga (in Ukrainian).
5. KOMNAT, L. (2014) Istorychna perspektyva pochynan' Viktora Yushchenka — Historical perspective of initiatives Yushchenko. *Institut Prezydenta Ukrayiny v systemi derzhavnoyi vlady. Materialy naukovoyi konferentsiyi* — in *Institute for President of Ukraine in the State structure. Materials of scientific conference*. Kyyiv, 17th January 2014. Kyyiv: Publishing — Printing center «Kyiv University». pp. 193–196 (in Ukrainian).
6. BLINOV, O. et al. (2009) Viktor Yushchenko: prykhyl'nyk rynku i spokoyu — Viktor Yushchenko supporter of the market and the rest. *Ekonomiczna pravda — Economic Truth*. 16th December. Available from: <http://www.epravda.com.ua/publications/2009/12/16/220856/>. [Accessed: 17 October 2014] (in Ukrainian).
7. LISICKIJ, V. (2004) *Viktor Jushhenko — lider rozhdajushhejsja ukrainskoj politicheskoy natsii — Viktor Yushchenko — the leader of the nascent Ukrainian political nation*. Kiev: Skarby (in Russian).

Надійшла до редакції 28 жовтня 2014 р.